

**Т.В. Мединська**, канд. екон. наук, доц. (ЛТЕУ, Львів)

**Н.В. Сасоліна** (ЧКЕПК, Чернівці)

## **ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ У КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ В УМОВАХ COVID-19**

Проблеми податкового контролю пов'язані із світовою кризою, спричиною поширенням пандемії COVID-19, спонукали уряди держав у стислі терміни розробляти та реалізовувати ряд управлінських та законодавчих рішень з метою подолання негативних впливів та загроз для бюджетів країн, зокрема для України.

Питаннями податкового контролю в Україні, як одним із елементів системи податкового адміністрування, займається Державна податкова служба (далі – ДПС), зокрема підрозділи податкового аудиту.

Відповідно, працівники відділів податкового аудиту забезпечують державний податковий контроль платників податків шляхом проведення планових, позапланових, фактичних перевірок та зустрічних звірок. У зв'язку з введенням у дію нових організаційних структур територіальних органів ДПС України та перерозподілу функціональних повноважень, у 2020 р. контрольно-перевірочна робота юридичних та фізичних осіб зосередилась у підрозділах податкового аудиту.

Крім цього, з 18 березня 2020 року і до кінця року тривав законодавчо встановлений мораторій на проведення документальних та фактичних перевірок, крім фактичних перевірок у частині обігу підкацизної групи товарів, документальних перевірок з питань декларування ПДВ, припинення ліквідації суб'єктів господарювання та на звернення платників податків.

Відповідно Закону про внесення змін до Податкового кодексу прийнятого на позачерговому засіданні Верховної Ради 17 березня 2020 р., було передбачено такі преференції у сфері податкового контролю [1]:

- звільнення від штрафних санкцій за порушення податкового законодавства, вчинені протягом періоду з 1 березня по 30 квітня 2020 року;

- мораторій на проведення документальних та фактичних перевірок з 18 березня по 31 травня 2020 року.

Такі обмеження значно вплинули на баланс як кількості контрольно-перевірочних заходів, так і донарахованих та узгоджених сум грошових зобов'язань.



Рисунок 1 – Динаміка контрольно-перевірочних робіт ДПС України за 2019-2020 рр., млрд грн.

Джерело: за даними [2].

Відповідно, за даними ДПС України у 2020 р. щодо юридичних та фізичних осіб проведено лише 1 940 планових перевірок, що менше ніж у 2019 році майже у 3,5 рази (6 632), та 23 885 позапланових документальних перевірок, що на 28 % менше за рівень минулого року (33 171). Фактичних перевірок проведено 16 565, що майже дорівнює показнику минулого року (16 373). Також проведено 2 206 зустрічних звірок [2].

Тобто через скорочення кількості контрольних заходів внаслідок запровадження мораторію на перевірки навантаження платників податків перевірками та звірками зменшилося.

Зменшилися також donaraxування: якщо у 2019 р. за усіма перевірками було donaraxувано 49 621,9 млн грн, то за 2020 рік – 17 778,4 млн грн, тобто менше на 31 843,5 млн грн, або на 64,2 %. Узгоджено 8 041,1 млн грн – 45,2 % donaraxування сум (за плановими перевірками – 33,6 %, позаплановими – 60,7 %, фактичними – 44,5 %).

У 2020 р. охоплено документальними перевірками:

- ✓ 8,7 тис. юридичних осіб, що становить 0,7 % від кількості платників (1 230,5 тис.), що знаходяться на обліку та повинні сплачувати податки, у т. ч.:

- ✓ 73 суб'єкти великого підприємництва (15 % від тих, що на обліку);

- ✓ 2,1 тис. суб'єктів середнього підприємництва (2 %);

- ✓ 6,5 тис. суб'єктів малого підприємництва (0,6 %);

- ✓ 13,6 тис. фізичних (самозайнятих) осіб, що також становить 0,7 % від кількості платників (1 914,1 тис.), які перебувають на обліку у

контролюючих органах ДПС, у т. ч.: 104 суб'єкти середнього підприємництва (0,5 % облікованих); 13,5 тис. суб'єктів малого підприємництва (0,7 %).

Розрахункові втрати бюджету по перевірених платниках податків склали 20,2 млрд грн, зокрема у розрізі податків: з податку на прибуток – 4 млрд грн, з ПДВ – 16,2 млрд грн.

Підтвердженням достатньо високої ефективності контрольно-перевірочної роботи минулого року є встановлення порушень за матеріалами 30,9 тис. перевірок, що становить майже 73 % від загальної кількості проведених (42,4 тис.): за плановими – 1,90 тис. (98 %) фактів порушень при 1,94 тис. проведених перевірок; за позаплановими – 12,7 тис. (53 %) при 23,9 тис. проведених, за фактичними – 16,3 тис. (98 %) при 16,6 тис. завершених перевірок.

Слід відмітити, що 98 % фактів виходу на планові та фактичні перевірки підтверджені донарахуваннями. Позапланові перевірки мають дещо нижчий результат – 53 % за рахунок значної кількості перевірок, пов'язаних з припиненням (ліквідацією) суб'єктів господарювання.

Розглянувши особливості здійснення податкового контролю органами ДПС України, динаміку контрольно-перевірочних заходів можна стверджувати, що внаслідок запровадження мораторію на перевірки відбулося зменшення податкового навантаження на платників податків шляхом відміни перевірок і звірок суб'єктів господарювання.

Не дивлячись на значні виклики та загрози через COVID-19, перед якими стоїть весь світ і Україна, забезпечення ефективної податкової системи може мінімізувати негативні наслідки та створити необхідні умови для відновлення економічного зростання через послаблення податкового контролю і підвищенні довірі платникам податків вже у найближчій перспективі.

### **Інформаційні джерела:**

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 17 березня 2020 року № 533-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-20>.

2. Офіційний сайт ДПС України. URL: <https://www.tax.gov.ua>.